



nalrådet av 196, står för närvarande utanför regeringen, men man utgår allmänt från att det inom kort änyo skall bli representerat i förbundsrådet. Redan i maj framförde en grupp inom partiet, ledd av nationalrådet Giovanoli, tanken på ett författningsinitiativ (ett förslag om författningsändring genom folkomröstning) som skulle gå ut på förbud mot anskaffande av atomvapen i Schweiz; för detta förslag anfördes både pacifistiska och neutralistiska motiv. Detta förslag väckte stark kritik inom partiet, och partiledningen vägrade att stödja det. Frågan hänsköts till en extra partidag, som nu — den 1 och 5 oktober — hållits i Luzern. Intresset för denna partidag har varit utomordentligt, och antalet delegater var större än vid något tidigare tillfälle. Resultatet blev genomgående en seger för den riktning, ledd av partiets ordförande Walther Bringolf, som utan att ha bestämt ställning till frågan om atomvapen är kritisk mot Giovanolis initiativförslag och klart försvarsvänlig. Man beslöt en resolution mot avrustning: "En ensidig avrustning av Västern, alltså också av vårt eget land, skulle utlämna alla de västliga demokratierna till Sovjetunionens och Sovjetblockets tryck och utpressning." Vidare beslöt man att genom ett författningsinitiativ verka för att ett beslut om anskaffande av atomvapen skulle underställas folkomröstning. Mest iklargörande var det med 379 röster mot 187 fattade beslutet att inte understödja Giovanolis förslag om författningsändring ned förbud mot atomvapen samt det med 381 röster mot 294 fattade beslutet att inte över huvud göra något uttalande mot sådana vapen.

Det socialdemokratiska partiet är alltså splittrat i denna fråga. Säkert är att en betydande grupp inom partiet står på regeringens linje eller i varje fall inte önskar en systematisk opposition mot denna linje. Därför kan med säkerhet antas att den schweiziska socialdemokratin — i motsats till den tyska — inte kommer att göra atomvapenfrågan till den stora partiskiljande frågan.

Schweiz och atomvapnet

Problem och metoder

I den schweiziska debatten har man, liksom på andra håll, inte alltid gjort någon klar skillnad mellan å ena sidan de överföringsanordningar eller vapenbärare som är ett slags transportmedel och å andra sidan de laddningar eller bomber som det gäller att överföra. I regel framgår dock tydligt av sammanhanget vad en talare eller skribent åsyftar. I det följande använder vi atomvapen som sammanfattande ord, inbegripande såväl vapenbärare som laddningar.

För närvarande kan Schweiz inte tillverka atomvapen, vare sig vapenbärare eller laddningar. För de senare saknar man uran och plutonium i erforderlig omfattning, och de tänkbara inköpskvantiteterna är inte tillräckliga. Men för framtiden framstår egen produktion av dessa vapen som en möjlighet. För de taktiska atombomber om vilka här är fråga anses det inte uteslutet att prov skall kunna anordnas inom vissa glesat bebyggda fjälltrakter. Men det hävdas stundom också att dylika prov inte är ovillkorligt nödvändiga, att tillverkning utan experiment av denna art kan äga rum med tillräcklig säkerhet.

En annan möjlighet är samverkan med andra stater för produktion av atomvapen. Sådan samverkan kan inte tänkas annat än med andra neutrala stater, och det är därför naturligt att tidningar och politiker diskuterar ett eventuellt samarbete med Sverige. Man har upptagit frågan om dessa båda neutrala stater skulle kunna genom utbyte av rön och erfarenheter och kanske också genom gemensamt forskningsarbete göra varandra värdefulla tjänster. Om denna tanke upptagits i officiella sammanhang är inte känt. I pressen och i den inre politiska debatten spelar den en inte obetydlig roll. Det har också, under överdrivna föreställningar om de prestationer Sverige uppnått, framkastats att Schweiz borde köpa atomvapen och särskilt atomladdningar i Sverige. Skulle inte, skriver en av det socialdemokratiska partiets rättsexperter, "det neutrala Sverige kunna på rent kommersiell basis sälja atomvapen åt det neutrala Schweiz"?

Därmed är vi inne på vad man kan kalla den tredje möjligheten: inköp från andra länder. Det bör först med styrka betonas att sådana inköp från vilket land som helst i och för sig anses fullt förenliga med Schweiz neutrala ställning. "Neutraliteten förbjuder inte Schweiz att anskaffa moderna fjärrvapen från utlandet", skriver utrikesdepartementets folkrättsexpert professor Bind-schedler. "Väljer Schweiz denna väg och avstår från tillverkning inom det egna landet, så har det frihet att importera krigsmateriel från de stater där den över huvud finns att tillgå och där den kan inköpas på de mest gynnsamma villkoren. Därvid behöver inte alla stater eller de parter som kan antas stå mot varandra i en framtida konflikt uppmärksammas i samma omfattning. Ingen bestämmelse förbjuder oss att anskaffa ett visst vapen uteslutande från en stat..." Endast om politiska villkor ställs för inköpet eller ett beroendeförhållande i bestämda hänseenden inträder, strider

ran
not
sam
svär
inte
ber.
fulls
proc
ellen
Det
skill
flyg
teric
vape
ifrån
mot
om
som
för
V.
nen'
— i
än
har
om
till
att
siga
vill
där
ligh
bety
om
got
fråg
USA/
ligt
ame
som
är
från
USA/
som
pakt
i mc

Schweiz betala vapnen och er- hålla dessa utan politiska vill- kor. Man synes tämligen all- mänt utgå från att goda ut- sikter finns för ett sådant arrangemang. I resoneman- get förutsättes naturligtvis att Schweiz vid angrepp skulle kunna inköpa eller eljest er- hålla även laddningar. Ett angripet Schweiz kan självfallet oberoende av neutralitetsprin- cipen begära hjälp i skilda for- mer och under skilda villkor mot angriparen.

Det schweiziska meningsut- bytet om kärnvapen är i sin helhet lärorikt för Sverige. I Schweiz har debatten under den korta tid den pågått varit på en gång mera realistisk, öp- pen och måttfull än i vårt land. En överväldigande ma- joritet erkänner det obestridd- liga att, om över huvud ett land skall försvaras, det måste ske med så effektiva stridsme- del som möjligt. Man fastslår att dessa stridsmedel i när- varande situation måste omfatta taktiska atomvapen, att dessa vapen därför behövs som värn mot angrepp och alltså också som bästa möjliga garantier mot angrepp och för fredens beva- rande. Det står också klart för opinionen att neutraliteten — den i Schweiz traditionella och till och med folkrättsligt erkända neutraliteten — inte är något hinder för ett starkt mo- dernt försvar, utan tvärtom kräver ett sådant försvar, samt att neutralitetsprincipen möj- liggör inköp av vapen utifrån, såvida dessa inköp äger rum utan åtagande av politiska för- pliktelse. Den minoritet som kritiserar regeringens hållning söker i regel att stödja sin ståndpunkt med sakliga argu- ment; den simpla och vulgära propaganda som beskyller mot- ståndarna för krigshets eller begagnar gläpord som "atom- bombens vänner" är nära nog utrensad ur debatten. Det schweiziska exemplet borde i Sverige mana till eftertanke och efterföljd.

ransaktioner av detta slag mot neutralitetsprincipen. På samma sätt uttryckte sig försvarsministern Chaudet i sitt interpellationssvar den 1 oktober. "Neutraliteten ger oss fullständig frihet att antingen producera kärnvapen själva eller att köpa dem i utlandet. Det finns härutinnan ingen skillnad mellan pansarvagnar, flygplan och annan krigsmate- riell å ena sidan och kärn- vapen å den andra. Inköp ut- ifrån kan inte innebära brott mot vår neutralitet annat än om de förknippas med villkor som är oförenliga med respekt för denna neutralitet."

Var skall man då köpa vap- nen? Den svenska möjligheten — i praktiken inte aktuell förr — än kanske om många år — har redan berörts. Ibland talas om att man kunde vända sig till både Ryssland och USA för att markera den neutrala po- sitionen. Att Ryssland skulle säga nej, eller ställa orimliga villkor, är uppenbart. Det är därför den amerikanska möj- ligheten som har någon reell betydelse för närvarande (även om England och Frankrike nå- got längre fram kan komma i fråga). Att få laddningar från USA är emellertid inte möj- ligt på grund av den gällande amerikanska lagstiftningen. Vad som ligger närmast till hands är därför att få vapenbärare från USA; Schweiz skulle i USA anskaffa denna materiel, som redan ställts till Atlant- paktsstaternas förfogande, men i motsats till dessa stater skulle